

„Tricolorul la români - înseamnă de identitate”

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincat
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
 Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Tă!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -6889

DOCUMENTE PROVENITE DIN ARHIVE
 Arhivele Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei¹

1918 decembrie 17, Oradea

Circulară trimisă către preoții de sub jurisdicția Consistoriului ortodox român Oradea, de către Roman R. Ciorogariu, vicar episcopal ortodox român de Oradea, referitoare la combaterea propagandei străine împotriva preoților; localizarea agitațiilor contra preoților și stingerea lor, cauzele care au dus la agitațiile contra preoților; acțiunea comunistă împotriva pădurilor; rolul și bunul școlii în noua eră politică ș.a.
 1918 decembrie 17, Oradea.

CIRCULARĂ

Către onorata preoțime de sub jurisdicțiunea Consistoriului gr[ecă] or[todox] român din Oradea Mare.

În circulara de sub nr. 2350 Pres./1918 și nr. 2454 Pres./1918 am îndigitat calea pe care să purceadă onorata preoțime în marele proces al prefacerilor politice. Cum însă acest proces zi de zi aruncă la suprafață momente noi, de la postul nostru de veghe, trebuie să le prindem și să luăm dispoziții pentru îndreptarea lucrurilor spre bine.

Propaganda străină de a ne risipi turma, e îndreptățită în prima linie contra preoțimii, pe care o calomniază cu fel de fel de invective, ca să o discrediteze înaintea poporului. Unde sunt aievea nemulțumiri față de preot, acolo agitația anti preoțească prinde și poporul își descarcă mânia asupra preotului, alungându-l din sat. Pentru că de, acesta este psihologia revoluției, că răscolește toate instinctele și masele sunt cuprinse de paroxismul răzbunării asupra tot ce le stă în cale, oameni și lege deopotrivă. Eu sunt legea zice astăzi poporul agitat și-și face sie-și lege, cu de la sine putere.

E vorba însă să localizăm această agitație, unde ea a prins și să prevenim generalizarea ei prin tactul pastorul, ce acum trece prin focul curățitor. În foc se lămurește aurul.

O parte din nemulțumiri s-au iscat din stele, alta din întreprinderile comerciale de la „Hangya”, unde preoții au stat în fruntea întreprinderii, iar alta din participarea sa la livrări, alimentație publică și ajutoare de război, în sfârșit din afacerile fondului de bucate.

Se vorbește de exagerațiuni sale, de sute de coroane luate pentru înmormântări, ce se mai agravează de suferințele cauze de moartea în familie, produse de gripa spaniolă, față de care preotul n-ar avea considerare și de la fiecare caz ar fi cerând taxe exagerate. Mă mângâi cu speranța, că aceste rușinoase învinuiri se vor dovedi de neadevărate. Voiesc însă, să știe preoțimea, că de unde este atacată ea, să se știe feri. Sinodul eparhial a autorizat preoțimea la stală(contribuția enoriașilor) dublă dar tot atunci Consistoriului a avut rezerva, ca în aplicare să fie precaută preoțimea și unde întâmpină rezistență să calaste(abțină) de la urcări, ca să nu se

¹ Depistare, selectare și ordonare documente: prof. Ioan Aurel Popovici, Col. r. Dr. Constantin Moșincat

„Tricolorul la români - înseamnă de identitate”

tulbure poporul. Unde preotul se simte vinovat de exacțiuni stelară să-și repare greșeala împăcând pe cei nedreptățiți, iar dacă în viitor credinciosul află de exagerată stală dublă, preotul să-l mulțumească cu ce va da de bună voie, până se va restabili starea normală. Cine nu va ține seamă de stările anormale și va provoca tulburări în biserica pe seama stălei, va avea să suporte consecințele imprudenței sale.

Încât privește angajamentele sale de la „l fongyae, fiind și încheierea anului de gestiune, să-și facă dare de seamă și să nu mai primească conducerea decât în cazul când la aceasta ar fi rugat de obște.

Tot așa să se degajeze și de angajamentele alimentației publice și celelalte, dacă observă bănuiele și neîncrederea poporului.

Pe când voim deoparte să se desfacă neted divergențele dintre preot și credincioși, totodată voim ca prin limpezimea lucrărilor să dăm satisfacție preoților pe nedrept atacați.

Ne-a mai venit la cunoștință și *pornirile consemnate ale poporului, mai ales față de păduri, pe care încep a le distruge cu de la sine putere. Să explicați, poporului dezastrul ce va urma pentru el din devastarea fără rost a pădurilor, când nu vor mai avea de unde să-și mai aducă o bucată de lemn.*

Se va face o lege după care se va împărțișă poporul în viitor de păduri precum și de izlazuri, după o anumită măsură și modalitate. Interesul lor, e ca pădurile să rămână întregi ca să aibă din ele parte ei și fiii lor.

Noua direcțiune să fie dată la învățătură și la muncă. *Eliberarea popoarelor de sub jugul politic și economic din trecut, a deschis pentru fiecare om teren de a se valida după vredniciile sale. În viitor nu va mai fi piedică la înaintare, originea românească a fiilor noștri, ci cel mai harnic va fi fruntea. Ca să putem răspunde după exigențele vieții de mâine și să putem ține pas cu procesul civilizațiunii trebuie să ne înarmăm cu armele viitorului; învățătura și munca.* Libertatea, acestora le-a deschis drum larg, cel prost și leneș tot slugă va rămâne celui cuminte și harnic.

Dar acum nu va mai putea zice că din vina asupriri este el lipsit de sărăcie, ci din vina proprie, fără învățătură și muncă nu este libertate. A doua oară nu se va mai afla un Wilson, care să-l scoată din robie și să-i deschidă calea fericirii.

Mână în mână cu învățătorimea să îndemnați poporul la aprecierea școlii unde se pregătește sufletul pentru tot ce e bun și frumos, atelierul din care ies harnicii lucrători de mâine, prin care se va ridica poporul nostru la treapta civilizațiunii.

„Minte mărită nație românească, când îți vei cultiva-o, nație mai aleasă decât tine nu va fi, - zice fericitul Țichindeal - *Iată, și s-au deschis porțile largi ale culturii. Voiești și vei fi*”.

Această directivă să fie firul vieții al învățăturilor de pe amvon și adunări populare.

Oradea Mare la 4/17 decembrie 1918.

Roman Ciorogariu m.p.

Vicar episcopesc

Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Bihorului și Sălajului fond Consistoriul ortodox român Oradea, art. nr. C. 14/1918, p. 1-2, tipăritură.

1. precizat, arătat.

2. scoate.

***

1918 iulie 15, Oradea

Circulara vicarului episcopal ortodox român din Oradea, Roman R. Ciorogariu, trimisă tuturor învățătorilor, preoților și protopresbiterilor din distinctul Consistoriului ortodox român Oradea, referitoare la starea grea a învățământului confesional ca urmare a efectelor răspunsului, situația învățătorilor și măsurile ce trebuiesc luate în vederea deschiderii anului școlar

1918/1919. CONSISTORIUL ORTODOX ROMÂN ORADEA

1918 IULIE 15, Oradea

Nr. 1451 șc./1918

CIRCULARĂ²

Către toți învățătorii, preoții și protopresbiteri din districtul Consiliului orădean.

² *Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Bihorului și Sălajului, Fond Consistoriul ortodox român Oradea, act. Nr. 17/1918, f. 1-2, tipăritură.*

„Tricolorul la români - înseamnă de identitate”

Împrejurările create de război pentru școală nu s-a schimbat spre mai bine, dimpotrivă s-au mai agravat prin concentrarea tot mai mare a învățătorilor la armată, iar institutele pedagogice nu ne mai pot da sucrescență. Absolvenții de pedagogie de estimp (astăzi) toți au intrat în serviciul războiului, astfel că, anul școlar 1918/1919 nu putem conta nici pe un învățător nou; iar dintre clerici numai doi au făcut examen de calificare învățătorescă și nu suntem siguri nici de aceștia, căci e dată posibilitatea să-și continue studiile la universitate. Suntem dar avizați în măsură și mai mare la intrarea preoțimii în serviciul școlii, dacă e să nu ne pierdem generația nouă pentru biserică și neam.

Drept aceea vă avizăm pe D-voastră să faceți, fiecare în cercul său de activitate, pregătirile necesare pentru deschiderea anului școlar 1918/1919 și instalările conform circularei nr. 1560/1917 școlar, în care sunt precizate îndatoririle generale și cele impuse de starea de război. Pe lângă aceasta să se facă îngrijirile de râvnitul edificiului școlar și de ajustarea sălii de învățământ cu reavizitele trebuincioase.

Unde nu este învățător face preotul pregătirile necesare pentru prelegerilor în timpul reglementar și substitute pe învățător în decursul anului școlar.

P[rea] On[orații] ne vor raporta în care școală, care preot prevede învățământul, ca să-i putem anunța de bună vreme inspectorului regesc de școală, pentru a se convinge despre funcționarea lor ca învățători, în scopul de a face propunerea pentru onorarea muncii lor. Mai departe vor face de bună vreme propunere pentru substituirile extraordinare ale învățătorilor pensionați, eventuali pedagogi disponibili de la ei de la anul II în sus și clerici care s-ar afla pe teritoriul tractului lor.

Oradea Mare la 2/15 iulie 1918

Roman Ciorogariu

Vicar episcopesc.

***

1918 octombrie 14, Arad

Scrisoarea episcopului ortodox român din Arad, Ioan I. Papp, trimisă tuturor protopopilor, administratorilor protopopești și preoților din Eparhia ortodoxă română a Aradului, prin care le aduce la cunoștință moartea Arhiepiscopului ortodox al Transilvaniei și mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania și Ungaria Vasile Mangra. Se comunică, totodată, măsurile ce trebuiesc luate cu prilejul acestui trist eveniment.

Nr. 3913/1918 pres.

1918 octombrie 14, Arad.

Tuturor prea onorațiilor protopresbiteri și administratori protopresbiteriali și onoratei preoțimi din eparhia Aradului

Încă nu s-au plinit doi ani de zile de la deplinirea(ocuparea) scaunului de arhiepiscop al Transilvaniei și deodată și de mitropolit al Bisericii noastre ortodoxe române din statul nostru ungar, am și primit astăzi și încă din capitala țării știrea, pe cât de tristă pe atât de neașteptată, că Excelența Sa Înalt preasfințitul arhiepiscop și mitropolit VASILE MANGRA a trecut acolo la cele eterne.

Această veste tristă și dureroasă ne-a surprins în așa măsură, că nu era să dăm crezământ ochilor din motivul, că sâmbătă la 29 septembrie /12 oct[ombrie] a. c. a susținut vesel conferința episcopatului nostru întrunit în capitală în scopul de a combina o zi potrivită pentru convocarea congresului, deoarece notificarea telegrafică despre prea înalta luare la cunoștință a intenționatei convocări pe temeiul statutar îi revine cu așa întârziere că în timpul până la termenul statutar nu se mai puteau îndeplini formalitățile necesare.

Deși pentru acuma nu ne este dat a spune ziua înmormântării dar convingi, că la această mare durere a întregii noastre mitropolii se asociază și clerul și poporul eparhiei noastre, dispunem precum urmează:

1. Numaidcât să se arboreze flamura neagră pe toate bisericile și școlile;
2. În răstimp de 6 zile după dată următoare să se tragă clopotele la toate bisericile noastre, ca de obicei după morți;
3. În răstimp de 6 săptămâni, la toate liturghiile să se rostească și ectenia morților și să se pomenească numele fericitului arhiepiscop și mitropolit Vasile Mangra;
4. Într-una din sâmbetele celor 6 săptămâni să se țină parastas în toate bisericile noastre pentru odihna sufletului fericitului arhiepiscop și mitropolit suspomenit.

Îndată primită, în fine pe P.T. protoprezbiteri și administratori protoprezbiteriali ca din această dispoziție a noastră să distribuie cu toată graba fiecărui oficiu parohial câte un exemplar spre știre și strictă acomodare.

„Tricolorul la români – înseamnă de identitate”

După care toate am rămas cu binecuvântare arhierescă.

Arad la 1/14 octombrie 1918.

Al vostru de tot binele-voitor:

Ion I. Papp, m. P.

Episcopul Aradului.

Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Bihorului și Sălajului, fond Consistoriul ortodox român Oradea, act. Nr. 93/1918, p. 1.

***

1918 octombrie 26, Oradea

Scrisoarea membrilor conducerii Consistoriului ortodox român Oradea, adresată vicarului episcopal, Roman Ciorogariu, prin care, făcându-i cunoscută situația materială grea a timpului, îi solicită acordarea unui adaos de scumpete de 100% la salariul lor.

CONSISTORIUL ORTODOX ROMÂN

ORADEA

1918, octombrie 26, Oradea

Înalt preacuvioase domnule vicar!³

În sensul concluzului⁴ sinodal nr. 19/1918, prin care Consistoriul a primit autorizația de a-și aranja afacerile financiare în conturile bugetului „pe” an [ul] 1918, deja votat de Consistoriu, dar încă neaprobat de Sinodul eparhial, Consistorul nostru, prin concluzul nr. 8/1918, adus în ședința plenară ținută la 5/18 aprilie 1918, a binevoit a ne vota, cu începere de la 1 ianuarie 1918, un adaos de scumpete de 100% după salariul nostru. Acest adaos în considerare la starea bugetară de atunci și având perspectivele că Sinodul eparhial se va ține în toamna a.c., mi s-a consemnat numai cu începere de la 1 iunie a.c.

Suntem adânc mulțumitori pentru concluzul acesta, care ne-a ușurat existența în aceste vremuri, când valoarea banului și-a ajuns apogeul devalorației.

În același timp însă nevoile traiului ne silesc să ne adresăm preacuvioșiei Voastre, ca prezidentul Consistoriului, cu o nouă negare și anume;

Având în vedere faptul că, colegii noștri de la Arad și-au primit adaosul de 100% cu începere din 1 ianuarie 1918; având în vedere că situația bugetară a Consistoriului de la 5/18 aprilie a.c. încoace, în urma consemnării a ajutorului de stat pe anul bugetar 1918/1919 și în urma încasării restanțelor de la contribuiri, s-a ameliorat, iar în vederea încasării contribuțiilor urcate de la 1 ianuarie 1919, va fi și mai sigură, deci socotind în mod real, bugetul Consistoriului va putea suporta derogățiuni și mai mari, având în vedere că sinodul eparhial în cursul acestui an cu greu se va mai ține; având în vedere cel mai greu argument, că nu mai putem cu salariul, că ajutor de veșminte n-am primit, că nu ne putem face rost de 500-600 cor[oane] ca să ne facem haine din stofa ce am primit-o; rugăm pe Preacuvioșia Voastră să binevoiți a executa concluzul Consistorial 8/1918 pl. În întregime bine dându-ne adaosul de 100% și pe timpul de la 1 ianuarie – 1 iunie 1918, adică pe cinci luni.

Numai așa putem ajunge la o sumuliță de bani cu care să facem față trebuințelor momentane de îmbrăcăminte și de lemne, care se ivesc în preajma iernii.

Al Preacuvioasiei Voastre devotați:

Gh. Tulbure,

Prot[opresbiter] as[eror]

Ref[esent] bis[ericesc].

Dr. Aurelian Magier

Secretar con[sistorial]

Georgiu Popovici,

Oradea Mare la 13/26 octombrie 1918.

³ *Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Bihorului și Sălajului, fond Consistoriul ortodox român Oradea, act nr. 2518 pl./1918, f. 1-2 v., manuscris, original.*

⁴ Hotărâre.